

2. Исследования отношений термина «туризм» и понятия «странствования». Туризм как наука : 17.12.2012. Новости туризма [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.elentur.com.ua/turizm-kak-nauka/issledovaniya-otnoshenij-termina-turizm-i-ponyatiya-stranstvovaniya/> (дата обращения: 25.08.2017).

3. Кокшарова Н.М. Ключевые компетенции будущего специалиста в области туризма с точки зрения работодателей г. Читы. Наука и образование без границ: матер. III Междунар. науч.-практ. конф. (г. София, 16–27 декабря 2007 г.) / Н.М. Кокшарова. – София : Бял ГРАД-БГ ООД, 2007. – С. 79–85.

4. Национальна Доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347. Київ: Шкільний світ, 2002. 23 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 07.09.2017).

5. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний

ресурс]. – Режим доступа : <http://www.niss.gov.ua/articles/252/> (дата звернення: 15.08.2017).

6. Профгид. Центр профориентации Эльмиры Давыдовой [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.profguide.ru/professions/manager_turizm.html (дата обращения: 20.08.2017).

7. Сорокіна Г.О. Теорія і практика формування професійної готовності майбутніх фахівців у галузі туризму до екологічного виховання учнів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Г.О. Сорокіна ; ДЗ «Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка». – Луганськ, 2011. – 44 с.

8. Черепанова К., Шанц Е.А. Роль информации в туризме. Психолого-педагогические и медико-биологические проблемы физической культуры, спорта, туризма и олимпизма: инновации и перспективы развития: материалы Междунар. науч.-практ. конф. (г. Челябинск, 3–5 мая 2011 г.) / К. Черепанова. – Челябинск : Изд. центр ЮУрГУ, 2011. 2 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://conf-v.narod.ru/Cherepan.pdf> (дата обращения: 21.08.2017).

УДК 37.014.6:005.6+37.018.43

ПРОБЛЕМА ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Підгірний О.В., аспірант кафедри дошкільної педагогіки
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

У статті порушено проблему підготовки майбутніх фахівців у системі заочної вищої професійної освіти. Здійснено аналіз науково-теоретичних засад, на яких може здійснюватися удосконалення і підвищення якості професійної підготовки фахівців в умовах заочного навчання. Зазначено, що заочна форма навчання здатна успішно, хоч і недостатньо швидко, реагувати на: появу нових професій і спеціальностей, що вимагають масової підготовки кадрів; введення нових засобів професійної діяльності; упровадження у виробництво нових технологій освіти; потреби суспільства в перепідготовці кваліфікованих громадян, які стали безробітними у зв'язку зі спадом виробництва в окремих галузях економіки.

Ключові слова: *якість підготовки, заочна форма навчання, майбутні фахівці.*

В статье затронута проблема подготовки будущих специалистов в системе заочного высшего профессионального образования. Осуществлен анализ научно-теоретических основ, благодаря которым может осуществляться совершенствование и повышение качества профессиональной подготовки специалистов в условиях заочного обучения. Отмечено, что заочная форма обучения способна успешно, хотя и недостаточно быстро, реагировать на: появление новых профессий и специальностей, требующих массовой подготовки кадров; введение новых средств профессиональной деятельности; внедрение в производство новых технологий образования; потребности общества в переподготовке квалифицированных граждан, ставших безработными в связи со спадом производства в отдельных отраслях экономики.

Ключевые слова: *качество подготовки, заочная форма обучения, будущие специалисты.*

Pidhirnyi O.V. THE PROBLEM OF QUALITY OF STUDENTS' TRAINING IN THE SYSTEM OF EXTRAMURAL EDUCATION

The article deals with the problem of future specialists' training in the system of extramural higher professional education. The analysis of scientific and theoretical bases of the improvement of professional training quality of specialists in the conditions of extramural education has been carried out. It has been noted that extramural education is capable to respond successfully, although not fast enough, to: the emergence of new professions and specialties which require massive training of personnel; introduction of new means of professional activity; introduction of new technologies in education; the needs of society in retraining of qualified specialists who became unemployed due to the decline in production in certain sectors of economics.

Key words: *quality of training, extramural education, future specialists.*

Постановка проблеми. Зміни в економічній, політичній, соціальній і культурній сферах, що відбуваються в останні десятиріччя в нашій країні та усьому світі, висувують дедалі більш високі вимоги до людини, її інтелектуального, морального, професійного удосконалення, рівня загальної культури, розкриття здібностей і дарувань. Гострою проблемою перебудови освіти у світі нових завдань стають аспекти освіти дорослих, адже сучасний розвиток соціальних та економічних систем потребує від них безперервної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідея безперервної освіти, шляхи і засоби її реалізації обґрунтовується у філософських, соціальних, психологічних, педагогічних аспектах у працях А. Алексюка, М. Боритко, О. Владиславлева, М. Гамезо, Б. Гершунського, В. Горшкова, Ю. Кулюткіна, В. Ледньова, В. Лугового, В. Майбороди, В. Онушкіна, В. Турченко, Ф. Филипова тощо. З метою її практичного впровадження узгоджено цілі, завдання і зміст усіх ланок системи освіти; вдосконалено і введено варіативні форми післядипломної освіти; дистанційну освіту й освіту онлайн (О. Андреев, Н. Морзе, Є. Полат, Н. Сиротенко, А. Хуторської та ін.).

Популярним і затребуваним у процесі безперервної освіти залишається заочне навчання, яке поряд із денною формою охоплює в Україні всю систему професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах і дає змогу навчатись у будь-якому віці без відриву від роботи і місця проживання. Водночас у працях практиків і науковців лише наголошується на необхідності розвитку й удосконалення системи заочної форми навчання у вищій школі. У наукових дослідженнях ця проблема тривалий час фактично не порушувалась і тільки в останнє десятиріччя стала привертати увагу вчених. Зокрема, досліджено історію, сучасний стан і перспективи вищої заочної освіти (О. Біда, І. Гурьєва, В. Лазарев, І. Шамсутдінова); схарактеризовано структуру вищої заочної педагогічної освіти в Україні (Т. Кобзарєва); визначено відмінності і спільні риси заочної і дистанційної освіти (К. Корсак), педагогічні проблеми заочного навчання (О. Дьюал), педагогічні умови впровадження інноваційних педагогічних технологій у професійній підготовці студентів заочної форми навчання (О. Поплевко, Н. Телешева); доведено доцільність удосконалення заочного навчання студентів у вищій школі засобами відкритої освіти (Н. Бикова); формування стратегії їхньої професійної саморегуляції (І. Ашкінадзе) та особливості організації самостійної роботи

студентів молодших курсів (Л. Давидова), розкрито теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання (В. Нес-теренко).

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у визначенні проблем якості підготовки майбутніх фахівців за заочною формою навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Із метою визначення науково-теоретичних засад, на яких може здійснюватися удосконалення і підвищення якості професійної підготовки фахівців в умовах заочного навчання, звернемося до уточнення структури цього процесу. Структуру вищої професійної освіти як педагогічної системи характеризують на підставі різних підходів. Так, Л. Семушина пропонує виокремлювати структурні компоненти вищої освіти на підставі визначення:

- класу професійних завдань, до виконання яких готується фахівець (дослідних, управлінських, експлуатаційних, конструювання, обслуговування);

- співвідношення теоретичної і практичної підготовки (підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів) [11].

Основою кожної цієї підсистеми, на думку Л. Семушиної, є зміст і рівень професійної підготовки майбутнього фахівця.

Деяко інший підхід пропонує О. Пашков [7, с. 23]. Структуру вищої професійної освіти як педагогічної системи, на думку цього автора, складають три взаємопов'язаних підсистеми: професійно-трудова соціалізація; професійна підготовка; професійне становлення особистості.

У розумінні автора, професійно-трудова соціалізація – це «сукупність процесів (соціальних і педагогічних), різною мірою регульованих, які дають змогу майбутньому фахівцю засвоювати систему настанов, норм і цінностей, що відповідають освоєній соціальній ролі професіонала» [7, с. 23]. Сутність професійної соціалізації, на думку автора, визначається тим, як у цьому процесі індивід долучається до професійної ролі і стає носієм пов'язаного з цією роллю соціального статусу. Кінцевий результат успішної професійної соціалізації – інтеграція людини у професійне співтовариство і за допомогою цього у суспільство загалом. Соціалізація у процесі професійної освіти є важливою формою соціального регулювання становлення професіонала, її завдання – ідентифікація студента з певною моделлю професіонала [7, с. 24]. І саме цей процес О. Пашков розглядає як складовий елемент професійної підготовки.

Загалом професійна підготовка в концепції О. Пашкова є процесом оволодіння майбутнім професіоналом необхідною для успішної професійної діяльності сумою знань, умінь і навичок. Завдяки їм він орієнтується на замовлення суспільства і держави, що вимагають масової підготовки кадрів і забезпечують існування чинної системи виробництва й управління та її функціонування. Метою і результатом професійної підготовки є певний тип самостійної людини – кваліфікованого професіонала, підготовленого до включення в стабільну виробничу діяльність, на базі певних знань, умінь і навичок [7, с. 25]. У межах професійної підготовки професійне становлення особистості відбувається як набуття майбутнім професіоналом особистісних якостей (властивостей) в єдності із засвоєними знаннями, уміннями та навичками [7, с. 29].

Схожий підхід до виділення складників системи вищої професійної освіти пропонує Н. Лаврентьєва [4, с. 9]. Автор розглядає навчання майбутній професії у вигляді тришарової моделі. Першим шаром (ядром моделі) є засвоєння техніки чи технології професійної діяльності. Другий шар утворює соціально-психологічне середовище, в якому протікає ця діяльність. Третій шар являє собою етичні, екологічні, естетичні та інші аспекти, що зумовлюють виконання певної професії. На думку дослідниці, метою професійної освіти є усвідомлення студентом усіх шарів моделі, а метою професійної підготовки – засвоєння ядра моделі, тобто технології професійної діяльності.

Н. Бикова удосконалення процесу підготовки фахівців, відповідно до вимог сучасності, в системі заочного навчання пов'язує зі створенням певних організаційно-педагогічних умов, які передбачають постійне підвищення кваліфікації педагогів заочного навчання через ознайомлення їх із засобами відкритого навчання; мотивування суб'єктів заочної форми навчання до засвоєння засобів відкритої освіти; розроблення й упровадження електронних навчально-методичних комплексів із навчальних дисциплін із метою забезпечення самостійної діяльності студентів у системі заочного навчання; здійснення організаційно-структурних перетворень шляхом створення підрозділу у ВНЗ, який відповідатиме за впровадження організаційно-педагогічних умов і вдосконалення заочного навчання студентів засобами відкритої освіти [1]. Тобто, на думку автора, ознайомлення студентів заочної форми навчання з сучасними інформаційними технологіями, формування у них умінь працювати з цими технологіями, мотивування до їх викори-

стання у процесі професійної підготовки і майбутньої професійної діяльності є необхідними складовими елементами удосконалення цього процесу.

Організаційно-змістовні умови модернізації заочного навчання, метою яких є підвищення якості професійної підготовки студентів, досліджувала І. Гур'єва [2]. Автор наголошує на тому, що заочне навчання в умовах модернізації освіти необхідно розглядати як відкриту, демократичну форму професійної освіти, організаційно-технологічною сутністю якої є одержання освіти дистанційно, в комбінації із професійною трудовою діяльністю. Умовою оновлення й удосконалення чинної системи заочного навчання, на думку автора, є створення в університеті адаптивної організаційно-управлінської структури управління заочним навчанням, яка дає змогу інтегрувати дії всіх структурних підрозділів і рівнів управління у підвищенні якості освіти. І. Гур'єва стверджує, що інтеграція заочної і дистанційної форм навчання на основі створення суб'єктивно зорієнтованої системи організації освітнього процесу, його сучасного навчально-методичного забезпечення є шляхом і засобом процесу для розширення активного засвоєння студентами знань із використанням новітньої комп'ютерної і аудіо-, відеотехніки, синтезу освітнього, наукового та виробничого процесів. Реалізація означених організаційно-змістовних умов передбачає розвиток інституту викладачів-тьюторів, які поєднують ролі традиційного викладача, наставника, тренера, управлінського консультанта, фасилітатора і сприяють просуванню студентів у сфері професійної діяльності від знань через її розуміння до творчої діяльності і розвитку особистості загалом.

В. Лазарев припустив, що підвищення ефективності заочної форми підготовки учительських кадрів у системі вищої професійної освіти в умовах інформаційного суспільства можливе, якщо: проблеми підготовки учительських кадрів без відриву від основної діяльності вирішуються комплексно, з урахуванням перспектив розвитку, з опорою на системний і інформаційний підхід [5]. У дослідженні система управління підготовкою учительських кадрів без відриву від основної діяльності розглядається як провідний компонент сучасної системи вищої професійної освіти. Зважаючи на це, усвідомлюється необхідність зміни традиційної парадигми на нову, особистісно зорієнтовану і забезпечену сучасними засобами і методами систему передачі знань, обґрунтовується потреба методологічного і методичного забезпечення процесів заоч-

ного навчання, яке дає змогу майбутньому спеціалісту обирати і моделювати особистісну освітню траєкторію. Автор пропонує схему проектування освітнього процесу у сфері підготовки фахівців без відриву від основної діяльності в системі вищої професійної освіти, визначає соціально-економічні умови, що гарантують організацію і поетапну модернізацію заочної форми навчання у ВНЗ. За О. Поплевко, професійна підготовка студентів заочної форми навчання буде ефективною, якщо: вона здійснюється на основі використання інноваційних педагогічних технологій, які дають змогу планувати і проводити професійну підготовку, зважаючи на логіку загально-професійних і спеціальних навчальних дисциплін, логіку майбутньої професійної діяльності (моделі спеціаліста) [8]. На цих підставах автором виявлено і впроваджено педагогічні умови ефективного застосування інноваційних педагогічних технологій, що враховують: специфіку організації професійної підготовки студентів заочної форми навчання, їх психічні особливості, характер і зміст цих технологій; здійснюють постійний моніторинг професійної підготовки й індивідуальне консультування студентів заочної форми навчання на етапі їх самостійної роботи.

Дослідження С. Путеевої присвячено формуванню у студентів заочної форми навчання професійної готовності до педагогічної діяльності у сфері фізичної культури і спорту [9]. Автором науково обґрунтовано сутність і значення системи заочного навчання в сучасній соціально-економічній ситуації як необхідної складової частини неперервної освіти, яка здатна забезпечити своєчасну компетентну професійну підготовку фахівців сфери фізичної культури і спорту; визначено концептуальні підходи до управління педагогічним процесом і обґрунтовано психолого-педагогічні умови, що забезпечують ефективність процесу формування професійної готовності студентів заочної форми навчання до педагогічної діяльності. Проте всі ці складові елементи не розглядаються за межами специфічної сфери професійної діяльності фахівців у галузі фізичної культури і спорту. Крім того, автором не визначено, чим конкретно формування професійної готовності до педагогічної діяльності при заочній формі навчання відрізняється від цього ж процесу, що відбувається при стаціонарній формі навчання студентів. Комбінація традиційних і інноваційних методів, що забезпечують ефективність підготовки фахівця в режимі заочного навчання, виступила предметом дослідження Н. Росіїної [10].

Метою роботи було виявлення і обґрунтування педагогічних умов, необхідних для ефективної організації процесу навчання в системі заочної освіти. На думку автора, це виявляється у технічних можливостях отримання і передачі інформації у дистанційному режимі, використанні моделі процесу навчання з елементами дистанційних технологій, дистанційному особистісному моніторингу за процесами становлення, удосконалювання і розвитку професійних знань, умінь майбутнього фахівця на всіх етапах його підготовки.

Визначення педагогічних умов подолання пасивності студентів заочної форми навчання у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі стало метою дослідження О. Суворової [12]. Автор наголошує, що професійна підготовка фахівців в умовах заочного навчання буде ефективною, якщо: здійснюється особистісно зорієнтований педагогічний підхід, спрямований на зміну рівня пасивності студентів заочної форми навчання у навчальній діяльності; ведеться систематичний аналіз потенціалу творчої активності особистості і професійних деформацій працюючих студентів; реалізується професійно-спрямована педагогічна система, яка включає дидактичний, професійний і організаційно-педагогічний компоненти; формується творча спрямованість студентів заочної форми навчання на досягнення професійної самореалізації. За Н. Телешевою, підвищення ефективності навчання студентів-заочників забезпечує комплекс таких педагогічних умов, як-от: розроблення моделі дистанційного навчання, яка дає викладачу змогу побачити зв'язки між її окремими компонентами і є відправною точкою для обґрунтованого вибору в процесі навчання специфічних методів і засобів навчання; забезпечення відповідних організаційних і психолого-педагогічних умов: підготовка матеріально-технічної бази навчальної діяльності, наявність комп'ютерних класів; психологічна підготовка і організаційно-методична діяльність суб'єктів освітнього процесу (тиражування методичної літератури і створення електронної бази даних методичного забезпечення); здійснення навчального процесу за дистанційною технологією; здійснення через центр дистанційного навчання зворотного зв'язку зі студентами; реалізація методики «занурення», за якою використовується модульний принцип вивчення навчальних дисциплін; інформаційні технології в організованому освітньому просторі; здійснення взаємозв'язку виконавських і контрольних дій викладача і студентів [13].

Як бачимо, підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців за заочною формою навчання автор пов'язує з організацією, технічним і методичним забезпеченням цього процесу комп'ютерними технологіями. Натомість автор не уточнює, є дистанційна освіта новою формою заочного навчання чи інструментом її реалізації, який може використовуватись поряд з іншими. Не визначено також, як саме модель дистанційної форми навчання студентів відрізняється від традиційної заочної.

Дидактичні основи модульно-рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень студентів заочної форми навчання – тема дослідження Т. Ібрагімова [3]. Кредитно-модульна технологія навчання, на думку автора, передбачає таку організацію навчально-виховного процесу, яка ґрунтується на інтеграції й диференціації змісту освіти та забезпечує самостійне засвоєння студентами заочної форми навчання професійних знань, умінь і навичок. В основу дослідження Т. Ібрагімова покладено теоретичне обґрунтування дидактичних основ кредитно-модульної системи оцінювання навчальних досягнень студентів, що є необхідною передумовою модернізації заочної форми навчання та вдосконалення форм контролю в процесі оцінювання навчальних досягнень студентів. Автор наголошує, що впровадження в практику освітньої діяльності вищих навчальних закладів авторської технології оптимізації кредитно-модульного навчання, що супроводжується розробленням її методичного забезпечення, сприяє теоретичному обґрунтуванню модульно-рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень студентів заочної форми навчання. Удосконалення організації самостійної роботи студентів заочної форми навчання базується на основі створення сукупності умов, що дає змогу враховувати індивідуальні особливості студентів, специфіку навчання на відстані, підвищення мотивації й особистісної активності майбутніх фахівців. Зазначаючи і обґрунтовуючи ці умови, автор не конкретизує, які саме індивідуальні особливості студентів заочної форми навчання треба враховувати і яким чином, як можна підвищувати мотивацію навчання і особистісну активність студентів, які знаходяться на відстані від викладача і не контактують із ним безпосередньо.

Система методичної підготовки майбутнього вчителя математики за заочною формою навчання стала предметом дослідження Л. Михайленко [6]. Автором дове-

дено, що забезпечення якісної професійної підготовки вчителя математики значною мірою залежить від урахування психолого-педагогічних особливостей підготовки цього вчителя за заочною формою навчання, особливостей контингенту студентів заочної форми навчання та вміння студентів заочної форми навчання самостійно здобувати знання. Забезпечення умов ефективності навчання передбачає розроблення й теоретичне обґрунтування цілісної системи методичної підготовки вчителя математики за заочною формою навчання з урахуванням сучасних технологій навчально-пізнавальної діяльності.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, підсумовуючи нечисленні дослідження, можна стверджувати, що система заочного навчання, незважаючи на велику історію, спирається переважно на нагромаджений практичний досвід та окремі не до кінця систематизовані теоретичні і методичні розробки. Спільним у них є те, що заочна форма навчання, що діє в режимі професійної підготовки, здатна успішно, хоч і недостатньо швидко, реагувати на:

- появу нових професій і спеціальностей, що вимагають масової підготовки кадрів;
- введення нових засобів професійної діяльності;
- упровадження у виробництво нових технологій освіти;
- потреби суспільства в перепідготовці кваліфікованих громадян, які стали безробітними у зв'язку зі спадом виробництва в окремих галузях економіки.

Водночас дослідження зазначають, що чинна система заочної професійної підготовки та її цілі склалися в умовах малорухомого соціально-економічного середовища, коли зміни структури економіки і зайнятості відбувалися не так швидко, як у сучасному світі. Невизначеність із соціальним замовленням або його відсутність, динамічна кон'юнктура ринку праці вимагають підвищення професійної мобільності фахівця і, тим самим, роблять затребуваним низку професійно важливих умінь, таких як самостійність, прагматичність, творчий підхід до справи, вміння працювати у групі, професійна відповідальність тощо. Усе це визначає необхідність пошуку нових підходів, засад і педагогічних технологій професійної підготовки фахівців у системі заочної вищої професійної освіти. Перспективу подальших розвідок вбачаємо у розкритті проблем підготовки майбутніх учителів фізичної культури в системі заочного навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Быкова Н.Н. Совершенствование заочного обучения в высшей школе средствами открытого образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Н.Н. Быкова. – СПб., 2006. – 183 с.
2. Гурьева И.И. Модернизация заочного обучения как условие повышения качества профессиональной подготовки студентов в вузе (на примере университета) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / И.И. Гурьева. – Ставрополь, 2007. – 204 с.
3. Ібрагімов Т.Ш. Дидактичні основи модульно-рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень студентів заочної форми навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т.Ш. Ібрагімов. – К., 2009. – 23 с.
4. Лаврентьева Н.Б. Контекстное обучение как инновационная технология / Н.Б. Лаврентьева. – Барнаул : АГУ, 1995. – 120 с.
5. Лазарев В.Н. Высшее педагогическое образование без отрыва от основной деятельности: история, современное состояние, перспективы : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01, 13.00.08 / В.Н. Лазарев. – М., 2004. – 365 с.
6. Михайленко Л.Ф. Система методичної підготовки вчителя математики у вищому начальному закладі за заочною формою навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л.Ф. Михайленко. – Вінниця, 2005. – 235 с.
7. Пашков А.Г. Теоретико-методологические основы профессионального образования / А.Г. Пашков // Педагогика и профессиональное образование. – М. : Академия, 2004. – С. 5–36.
8. Поплевко Е.С. Инновационные педагогические технологии в профессиональной подготовке студентов-заочников : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Е.С. Поплевко. – Саратов, 2006. – 151 с.
9. Путеева С.В. Формирование профессиональной готовности студентов заочной формы обучения к педагогической деятельности (на примере факультета физической культуры) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / С.В. Путеева. – Ставрополь, 2006. – 282 с.
10. Росиина Н.С. Традиционные и инновационные методы в системе подготовки студентов-заочников : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Н.С. Росиина. – Ярославль, 2006. – 211 с.
11. Семушина Л.Г. Содержание и методы обучения в средних специальных учебных заведениях : [учеб.-метод. пособие] / Л.Г. Семушина, Н.Г. Ярошенко. – М. : Высшая школа, 2000. – 192 с.
12. Суворова А.В. Педагогические условия преодоления пассивности студентов-заочников в процессе профессиональной подготовки в вузе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / А.В. Суворова. – Москва, 2002. – 162 с.
13. Телешева Н.Ф. Повышение эффективности профессионального образования студентов-заочников в условиях дистанционного обучения : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01, 13.00.08 / Н.Ф. Телешева. – Красноярск, 2003. – 184 с.